

BATI TRAKYA TÜRKLERİ DAYANIŞMA DERNEKLERİ YAYIN ORGANI

BATI TRAKYA'NIN SESİ

MART 1992, YIL 5, SAYI 40

Batı Trakya Türkü'nün Medar-ı İftiharı

**Devlet Bakanı Sayın
CAVİT ÇAĞLAR'LA**

Röportaj

BATI TRAKYA'NIN
S E S İ

Adres: Hacıbeşiroğlu Tekkesi Sok. No: 5 Çağaloğlu-İstanbul
Tel: 527 68 57 - 526 80 58 Faks: 526 80 55

(AYDA BİR YAYINLANIR)

MART 40

Sahibi

Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Genel Merkezi adına
Tahsin Salihoğlu

Yazı İşleri Müdürü
Halit Eren

Akademik Kurul

Prof.Dr. Kemal Karpat, Prof.Dr. Oktay Aslanapa
Prof.Dr. Ali Alpaslan, Prof.Dr. Abdulhalük Çay,
Prof.Dr. Mustafa Erkal
Prof.Dr. Yusuf Halaçoğlu, Prof.Dr. Cevdet Küçük,
Doç.Dr. Ümit Meriç,
Doç.Dr. Özcan Mert, Doç.Dr. Cihat Özander,
Doç.Dr. İhan Şahin,
Doç.Dr. Feridun Emecen, Doç.Dr. Nejat Sefercioğlu,
Doç.Dr. M.Süreyya Şahin, Dr. Aydın Yüksel, Dr. Mustafa Rumelili

Temsilciliklerimiz

Adapazarı: Sakarya Cad. No: 87 Tel: 12301 - 71720
Ankara: Akay Cad. 20/4 Bakanlıklar Tel: 125 77 87
Bursa: Atatürk Cad. Vakıflar İşhanı Kat: 4 No: 409 Tel: 22 40 49
İzmir: Felhiye Cad. Gökseller Pasajı Kat: 4 Tel: 11 08 77
Bakırköy: İskele Cad. Rüya Sok. No: 55/1 Tel: 542 14 02-5718507
Zeytinburnu: Telsiz Mah. Sümbül Sok. No: 1/1 Tel: 558 33 80
Yalova: Finn Sok. B/9 Yalova-İstanbul
Gaziosmanpaşa: Salihpasha Cad. No: 17 Kat: 2 D. 13 Gaziosmanpaşa-İstanbul
Edremit: İnönü Cad. Durmuşoğlu İşhanı 1. Sok. No: 11
Edremit-Balıkesir
K.K. Türk Cumhuriyeti: Sebahattin Egeli P.K. 175 Gıme
Almanya: Schwanthaler St. 155 8000 München 2 Tel: 502 42 33

Reklam Fiyatı: Arka Kapak: 4.000.000 TL.
İç Kapaklar: 3.000.000 TL.
İç Sahifeler: 1.500.000 TL.

Yazılardaki fikirler yazarlarına ait olup, dergiyi bağlamaz ve derginin aynı fikri taşıdığı anlamına gelmez.
BATI TRAKYA NIN SESİ zikredilerek ıktıbas edilebilir.
Yazı işleri, gönderilen yazıların değerlendirilmesinde bazı düzeltmeler ve kısaltmalar yapabilir.

Baskı: **Rebel Ofset** Tel: 576 24 15

İÇİNDEKİLER

2	
Devlet Bakanı Cavit Çağlar'la	
Röportaj	
4	
İsmarlama kitaba protesto	
4	
Yunanlı'dan ibadet engeli	
5	
Batı Trakya'da Yunan baskıları	
7	
İrkçi ve yayılmacı Yunanistan	
Batı Trakya'nın Sesi	
8	
Batı Trakya	
Yusuf Halaçoğlu - Halit Eren	
12	
Batı Trakya Türk Cemaat ve Vakıf	
İdareleri	
Halit Eren	

EDİTÖRDEN

Değerli Okuyucularımız,

Yeni bir sayımızla tekrar karşınızdayız.

Bu sayımızda Batı Trakya'nın bağrından kopup anavatan Türkiye'ye yerleştikten sonra çekirdekten yetişip büyük iş adamı olmayı başaran ve bilahare siyasete atıldıktan sonra da başarılı olan ve T.C. Hükümetinde en yetkili Devlet Bakanı olarak Batı Trakya Türkü'nün medarı iftiharını Sayın Cavit Çağlar'la yaptığımız röportajı bulacaksınız.

Sayın Çağlar'a Batı Trakya Türklerini meseleleri ve Türk-Yunan ilişkileri konularında düşüncelerini sorduk. Açıklıkla fikirlerini belirttiler. Bizler, sayın Çağlar'ın bu yetkilere sahip bir bakan olarak Batı Trakya Türkleri'nin dertlerine çare bulunmasına katkısı olacağına inanıyoruz.

Türkiye'nin milletlerarası platformlarda Yunanistan'ı zorlaması ve doğrudan Yunanistan yöneticilerine yapacağı uyarı ve baskılarla Batı Trakya Türkü'nün problemlerini çözümleneceğine inanıyoruz. Türkiye'nin bunu yapabilme gücüne sahip olduğunada kaniyiz.

Bu sayımızda ayrıca, Türkiye Diyanet Vakfı'nın yayınlamakta olduğu ve uluslararası bilim çevrelerinde yankılar uyandıran "İslam Ansiklopedisi" için Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu ile Halit Eren'in hazırladığı "Batı Trakya" maddesini önemine binaen yayımlıyoruz.

Ayrıca önemli bazı olaylara her sayıda olduğu gibi bu sayımızda da yer verdik

Gelecek sayıda buluşmak ümidiyle..

Batı Trakya'nın Sesi

Batı Trakya Türkü'nün Medar-ı İftiharı

Devlet Bakanı Sayın

CAVİT ÇAĞLAR'LA

Röportaj

Halit Eren: Sayın Bakanım, Bir Batı Trakyalı olarak T.C. Hükümeti Başbakanı'na en yakın Devlet Bakanısınız.

Tabii olarak olayları daha geniş açıdan ve devletin zirvesinde oturanlardan biri olarak ve o makamın verdiği sorumluluk ve yetki ile değerlendirebilme imkanına sahipsiniz. 1923 Lozan Andlaşması'ndan bu yana Batı Trakya Türkü'nün geçirdiği merhaleleri ve bugünkü durumunu okuyucularımız için değerlendirir misiniz?

Cavit Çağlar: 29 Temmuz 1923 Lozan Andlaşması'yla Batı Trakya Türkleri'nin hakları tespit edilmiş ve Türkiye ile Yunanistan arasındaki ikili anlaşmalarla kültür ve eğitim alanındaki haklar daha da belirginleştirilerek uygulanagelmiştir. 1952'de Kültür Anlaşması ve ona is-

tinaden imzalanan 1968 Kültür Protokolleri Batı Trakya Türk Toplumunun eğitim ve öğretim ihtiyaçlarını karşıla-

Devlet Bakanı Cavit Çağlar

makta ve düzenlemektedir. Diğer taraftan Lozan Antlaşması'nda tespit edilen hakların zaman zaman kullanımındaki da müşahede etmekte-

yiz. Türkiye ile Yunanistan arasındaki siyasi münasebetler gergin olunca, Batı Trakya Türklerinin de sıkıntıları artmaktadır. Türkiye; her zaman bu sıkıntıların ortadan kalkması ve Batı Trakya Türkü'nün insanca yaşaması için gerekli yapmıştır ve bundan sonra da yapacaktır.

Halit Eren : Sayın Bakanım; Patrikhanenin onarılması ve Patrik seçimlerinin serbestçe ve hiçbir müdahalede olmadan yapıldığını hepimiz ve bütün dünya biliyor. Buna karşılık Batı Trakya Türkleri'nin yüzyıllardır devam edegelen müftülük ve cemaat müesseselerinin seçimlerinde Yunanistan'ın açıkça müdahale ettiğini görüyoruz. Bunun neticesi olarak da bugün Gülmülcine ve İskeçe Müftülükleri Türk toplumunun rızasına muhalif olarak Yunan yö-

netiminin re'sen tayin ettiği kişilerce yönetilmektedir. Bu hususta neler söyleyeceksiniz?

Cavit Çağlar: Herşeyden önce Türkiye, uzun tarihi olan ve asırlarboyu yönetiminde çeşitli gayr-i müslim azınlıkların bulunduğu ve engin tecrübesi olan bir devlettir. Bu tecrübenin ve büyük düşünmenin bir gereği olarak Türkiye kendisine emanet edilen azınlıklara elbette hoşgörü ile davranacaktır. Türk milletini tarihte büyük yapan vasıflardan biri de bu hoşgörüsüdür. Türkiye için aksi düşünülemez. Karşı tarafa gelince, biz onlardan da aynı hoşgörünün gösterildiğini görmek isteriz. Yapılmış hatalar var ise onların da düzeltilmesi cihetine gidilmesi devlet anlayışının bir gereğidir.

Halit Eren: Sayın Bakanım; Türkiye ile Yunanistan arasındaki münasebetlerin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Cavit Çağlar: İyi görüyorum. Başbakanımız Sayın Demirel ile Yunanistan Başbakanı Sayın Miçotakis arasında yapılan görüşme ile Türk-Yunan ilişkilerinde yeni birdönem başlatmıştır. Aramızda mevcut problemleri barışçı yollardan çözmek zorundayız. Balkanlardaki son gelişmelerin komşumuza katı tutumundan vazgeçirip uzlaşıcı birtavır alması gerektiğine yönlendireceği ümidini taşımaktayım. Dün-

yadaki yeni gelişmeler karşısında iki komşu ülkenin birbirine daha yakın olması ve müştereken yer aldıkları Avrupa ailesinde dayanışma içinde olmaları her iki ülkenin de menfaatinin icabıdır.

Halit Eren: Peki efendim, Batı Trakya Türklerine yapı-

**Devlet Bakanı
Cavit Çağlar:
"Türkiye, Batı Trakya Türkleri'nin insanca yaşaması ve sıkıntılarının ortadan kalkması için bugüne kadar gerekeni yapmıştır ve bundan sonra da yapacaktır."**

lan baskılar bu işbirliğini menfi yönde etkilemez mi?

Cavit Çağlar: İnsan unsuru herşeyden önemlidir. Bugün dünyanın en hücre köşesinde insan unsurunu hedef alan bir olay olsa bütün dünya ilgilenmek zorundadır. Bu, Batı Trakya için de geçerlidir. Ama ben, bugüne kadar yapılan baskıların kaldırılacağı ümidini beslemeyim. Basından okumuştum, Sayın Miçotakis de Batı Trakya Türklerine haksızlık yapıldığını söylemişlerdir. Nitekim onun döneminde bazı hakların iade edildiğini hemşehrilerimizden duyuyoruz. Her halde artık ehli-

yet almak, inşaat yapmak bir sorun olmaktan çıktı zannediyorum. Diğer problemlerin de peyderpey çözümleneceğine olan inancımı muhafaza ediyorum.

Halit Eren: Sayın Bakanım, Batı Trakya Türkü sizlerle iftihar etmektedir. İş ve siyasi hayatınızdaki bu başarılarınızı neye borçlusunuz?

Cavit Çağlar: Çalışmaya, çok çalışmaya yılmadan usanmadan ve dürüst çalışmaya borçluyum. Siyasette de dürüst ve vefakâr olmaya gayret ettim. Hiçbir zaman doğru bildiğim yoldan şaşmadım. Karşıma kim çıktı ise ona karşı hak bildiğimi savundum. Tabii siyasette, siyaset kurallarını bilmekte lazım. Esas olan çalışmak, çalışmak ve dürüst çalışmak.

Halit Eren: Sayın Bakanım, bize bu imkanı sağladığınız için size teşekkür ederim. Sizin başarılarınız Batı Trakya Türklerine yeni ufuklar açacaktır. Sizler bir Batı Trakya Türkü'nün en yüksek makamlara gelebileceğini gösterdiniz. Umarız tüm Batı Trakya Türkü sizleri iş ve siyaset hayatlarında örnek alırlar. Son olarak söyleyeceğiniz birşeyler var mı?

Cavit Çağlar: Ben teşekkür ederim. Herkes her makama gelebilir Yeter ki, dürüst ve bıkmadan usanmadan azimle çalışabilelim. Son olarak tüm hemşehrilerimi ve derginizin okuyucularını sevgiyle selamlıyorum.

Soydaşlarımız, Yunan Hükümeti'nin dağıttığı kitapları istemiyor İsmarlama kitaba protesto

— BTS HABER MERKEZİ

Batı Trakya Türkleri'nin lideri ve Dostluk, Eşitlik ve Barış Partisi milletvekili **Dr. Sadık Ahmet**, Batı Trakya Türk toplumunun, çocuklarına, Yunan hükümetinin dağıttığı ders kitapların okutmamaya kararlı olduğunu söyledi.

Dr. Sadık Ahmet, lideri bulunduğu "Dostluk, Eşitsizlik ve Barış Partisi" nin çağrısı üzerine, bugüne kadar 35 Türk köyünde yaşayan Türkler'in, Yunan hükümeti tarafından çocuklarına dağıtılan kitapları kendisine teslim etmeye başladıklarını bildirdi. **Sadık Ahmet**, "Bütün kitaplar toplanınca Eğitim Bakanlığı'na göndereceğim" dedi.

Bu arada, Yunanlı öğretmen tarafın danyazılan bu kitapların toplatılmasına ilişkin DEB Partisin'in duyurusunu yayınlayan parti yayın organı aleyhinde soruşturma açıldı.

Savcılığın talimatı üzerine, Yunan polisi, tanık olarak ifade vermesi için **Sadık Ahmet**'i Emniyet Müdürlüğü'ne çağırdı. **Sadık Ahmet**, DEB Partisinin gazetesini aleyhinde soruşturma açılmasının kabul edilmeyeceğini belirterek, şunları söyledi: "Azınlığın eğitim hakkı, Lozan Antlaşması'nın yanısıra, azınlıklarla ilgili AT

Komisyonu, Birleşmiş Milletleri ile Avrupa Konseyi'nin ilke ve kararlarında açık şekilde belirlenmiştir. Yunanistan hükümeti, işte bütün bu karar ve ilkeleri ihlal etmektedir. Bir çocuğun nasıl eğitim göreceğine her şeyden önce anne ve babası karar verir."

Dr. Sadık Ahmet, Batı Trakya Türkleri'nin çocuklarına Yunan'lı öğretmenlerin yazdığı ders kitaplarını okutmamaya kararlı olduklarını söyledi

Dostluk, Eşitlik ve Barış Partisi Gazetesin'de yayınlanan duyuruda şöyle denildi:

"Azınlık Okulları Genel Kordinatörlüğünün Batı Trakya'daki tüm Müslüman Türk Öğretmenlerini 12 Şubat 1992 Çarşamba günü İskeçe ve Gümölcine'de ayrı ayrı toplantılara çağırarak kendilerini bu oldu bitti ile karşı karşıya bırakıp, ikili anlaşmalar dışı hazırlanan ilkökul alfabe ve okuma kitabını okullarımıza sokmak istemesi üzerine, milletve-

kili **Dr. Sadık Ahmet**'in çağrısı üzerine toplanan D.E.B. Partisi Kurucular Kurulu aşağıdaki kararları almıştır.

1- Azınlık Okullarında okutulan ve okutulacak kitapların hazırlanış ve okullarımıza giriş yöntemi 1968 tarihli Yunan- Türk Kültür Protokolünde açıkça belirtilmektedir. Türk çocuklarına, bu protokol dışında, Türk olmayan biri tarafından hazırlanan kitap okutulamaz.

2- Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği tarafından hazırlanıp, 1968 tarihli Yunan- Türk Kültür Protokolü hükümlerine uygun olarak Yunanistan Hükümeti yetkililerine teslim edilen 55 adet Türkçe ders kitabı, en kısa sürede onaylanıp okullarımıza getirilmelidir.

3- Okullarımıza öğretmen, okul encümeni, öğrenci velileri ve tüm soydaşlarımız ortak hareket ederek, anlaşmalar dışı hazırlanıp okullarımıza sokulmak istenen bu alfabe ve okuma kitaplarını geri çevirmelidirler.

4- Önümüzdeki günler de benzeri bir durumla karşılaşılması halinde, eğer bu kitap bahse konu protokol dışı hazırlanmışsa okul yöneticilerince müfettişliklerden alınmamalıdır.

Durum tüm soydaşlarımıza duyurulur."

Din adamları, Batı Trakya'ya yine alınmadı Yunanlı'dan ibadet engeli

BTS HABER MERKEZİ

Batı Trakya'da Yunanlılar'ın Türkler'e karşı uyguladıkları baskı hareketleri giderek şiddetleniyor. Gümülcine Metropoliti Damaskinos'un önderliğinde zaman zaman saldırı haline dönüşen baskıların "Türkleri Batı Trakya'dan kaçırma" projesinin bir bölümü olduğu ifade ediliyor. Kilisenin önderliğindeki baskı hareketleri, ibadetlerin engellenmesine kadar varıyor.

Yunanistan, Ramazan dolayısıyla Batı Trakya'ya, Türkiye tarafından din görevlisi gönderilmesine geçen yıl olduğu gibi bu yıl da izin vermedi.

T.C. Dışişleri Bakanlığı Sözcü Vekili, Ferhat Ataman, geçen yıla kadar Ramazan ayında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Batı Trakya'ya 3 din görevlisi gönderildiğini hatırlattı. Ataman, bu din görevlilerinin Ramazan ayı boyunca camilerde vaaz verdiklerini ve yalnızca dini konularda meşgul olarak kutsal ayın bölgedeki Müslüman Türkler tarafından en iyi şekilde değerlendirilmesine katkıda bulunmaya çalıştıklarını belirt-

ti.

Ataman, şöyle devam etti: "Batı Trakya'ya bu yıl da 3 din görevlisi gönderilmesinin öngörüldüğü Ankara'daki Yunanistan Büyükelçiliği'ne bildirilmiş, an-

T.C. Dışişleri Bakanlığı sözcü vekili Ferhat Ataman, "Diyanet İşleri Başkanlığı'nca her yıl Batı Trakya'ya 3 din görevlisi gönderiliyordu. Ramazan ayı boyunca müslüman Türklere vaaz vereceklerdi. Yunanistan bu sene de izin vermedi" dedi.

cak Yunan tarafından olumlu bir cevap almak mümkün olmamıştır. Bu Yunanistan'ın hoşgörüsüzlüğünün son örneğidir."

Öte yandan, İskeçe bağımsız milletvekili Ahmet

Faikoğlu, Yunan hükümetinin Ramazan dolayısıyla Batı Trakya'ya Türkiye'den vaiz gönderilmesine izin vermesini parlamentoya getirdi.

Faikoğlu, Dışişleri Bakanı Andonis Samaras'ın cevablaması isteğiyle parlamentoya sunduğu soru önergesinde, Yunanistan'ın Ankara Büyükelçiliği'nin Türkiye'den Batı Trakya'ya gelecek vaizlere niçin vize vermediğini sordu.

Faikoğlu, soru önergesinde, Türk vaizlere Yunanistan'a gelmelerine izin verilmezken, dünyanın çeşitli ülkelerinden Türkiye'ye giden Ortodoks patrikleri ve başpiskoposlarının İstanbul Fener Patrikhanesi'nde toplandıkları ve hatta Fener Patrikhanesi Metropolitlerinden Meliton'un Atina'ya gelerek bir düğünde ayin okuyabildiğine işaret etti.

"Dini hürriyetler açısından bu manzara bizi düşünceler sürüklüyor" diyen Faikoğlu, soru önergesinde, "Batı Trakya'daki azınlığın dini hürriyeti bu mu? Batı Trakya Türkleri'ne bu saygısızlık niye?" ifadesini kullandı.

BATI TRAKYA'DA YUNAN BASKILARI*

Cafer Alioğlu

Bizler, altı asır boyunca bugünkü Yunanistan Topraklarında yaşamış olan Türkler'den Meriç ve Karasu nehirleri arasındaki Batı Trakya bölgesinde oturan 150 bin kişi, statüsü 1923 Lozan Barış antlaşması ile belirlenip garanti altına alınan Türk Toplumunu oluşturmaktayız. Batı Trakya Türk toplumunu özellikle 1960'lı yıllardan itibaren, Yunan makamlarının çeşitli baskı ve ayrımcı politikası ile karşı karşıya kalmıştır.

Batı Trakya'daki Türklerin dörtte biri "Yasak Bölge" adı verilen Bulgaristan sınırından itibaren 30-kilometre genişliğinde bir sahada birçok hak ve imkandan yoksun bırakılarak açık hava hapisanesi denilebilecek bir yaşantıya mahkûm edilmiştir.

Kentlerde yaşayan Türkler ekonomik durumlarının kötüleştirilmesini hedef alan çeşitli baskılarla karşı karşıyadırlar. Türklerin çoğunluğunu oluşturan çiftçi kesiminin ellerindeki münbit topraklar, kamulaştırmalar ve haksız gaslarla giderek azaltılmaktadır. 1920'lerde Batı Trakya'da Türklere ait arazilerin oranı % 85, iken bugün bu oran % 25'e düşmüştür. Yunanistan Hükümeti yıllardır Batı Trakya'da tarımla uğraşan, toprağa bağlı Türkleri güçsüz bırakmak ve göçe zorlamak amacıyla arazilerini kamulaştırma yoluna gitmektedir. Biz Almanya'da yaşayan Batı Trakyalı Türkler, Yunanistan Yönetimi'nin bu haksız ve çağdışı kamulaştırma uygulamelerinin çeşitli örneklerini dikkatinize getirmeyi bir insanlık görevi sayıyoruz.

1978 Mayıs ayında Gümülcine'nin Yahyabeyli, Makut, Kafkas, ve Ambarköy köylerinde sanayi sitesi yapılmak gerekçesiyle 4000 dönüm arazi kamulaştırılmıştır. Kamulaştırmadan sonra bu arazinin çok az bölümünde inşaat yapılmış, geriye kalan arazi 1985 yılından itibaren tarım yapılmak üzere birer yıllık sürelerle köylülere kiraya vermeye başlanmıştır.

1980 yılında Gümülcine'nin kuzeybatı kesiminde Yaka bölgesinde Trakya Dimokritos Üniversitesi için 3200 dönüm razi kamulaştırılmıştır. Oysa Yunanistan'ın en büyük öğretim kuruluşu olan Selanik Üniversitesi, 640 dönüm üzerine kuruludur. Trakya Dimokritos Üniversitesi için kamulaştırılan 3200 dönüm üzerinde aradan on yıl geçmiş olmasına rağmen ancak altı dönümlük inşaat yapılmıştır.

Gümülcine'nin kuzey batı kesimindeki aynı bölgede ayrıca 4300 dönüm arazi askeri bölge tesisi için kamulaştırılmıştır.

24 Temmuz 1984 tarihli Yunanistan Resmi Gazetesi'nde yayınlanan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile Gümülcine yakınlarındaki Büyük Sirkeli, İrcan, Karacaoğlan ve Kozlukebir nahiyeleri sınırları içinde kalan toplam 6000 dönümlük tarım arazisi açık hava ceza evi bina ve tesislerinin inşa edileceği alan olarak ilan edilmiştir. Daha sonra 4 Kasım 1988'de Yunan Resmi Gazetesi'nde yayınlanan bir kararda bu arazi zorunlu kamulaştırma alanı olarak belirtilmiştir. Batı Trakyalı Türkler bu iki kararda iptal edilmesi

*Almanya'daki Batı Trakya Türk Dernekleri Federasyonu Başkanı Cafer Alioğlu'nun Alman basınına verdiği basın bildirisi.

için 1985 ve 1989 yıllarında danıştayda dava açmışlardır. Davalar henüz sonuçlanmamıştır.

Türkçe eğitim, Yunan Yönetimi'nin engelleme ve zorlamaları sonucu felç olmuştur. İki azınlık lisesi Yunan makamlarının çıkartıkları güçlükler yüzünden kapanmak üzere. 244 İlkokul'da okuyan 10.000 öğrenci kitapsızdır. 244 İlkokul'da sadece 104 formasyonlu öğretmen görev yapmaktadır. Birçok öğretmen'e çalışma izni verilmemekte formasyonsuz öğretmenlere görev yaptırılmaktadır. Türkiye'de yüksek öğrenim gören gençlerin diplomaları Yunan makamlarınca onaylanmamakta, halen birçok doktor ve eczacı çeşitli güçlüklerle karşı karşıya bulunmaktadır.

Batı Trakya'da Türk azınlığına uygulanan dini baskılar sebebiyle 25 yıldan beri cemaat seçimleri yaptırılmamakta, cemaat başkanları atama ile işbaşında tutulmaktadır. Müftülerimiz bile azınlığa seçtirilmeyip, tayinle işbaşına getirilmektedir. Azınlığın seçtiği müftüler bir türlü onaylanmamaktadır. Gümülcine'de iki camimizin bombalanarak harap edilmesi de din hürriyetimize yapılan baskıların diğer bir örneğidir. 29 Ocak 1989 yılında Gümülcine Merkez Camisine mevlid için toplanmaya başlayan soydaşlarımızın üzerine saldıran 500 fanatik Yunanlı bir kısmı ağır olmak üzere 60 soydaşımızı yaralamış 213 işyerini tahrip etmiştir. Türklere ait işyerlerinde meydana gelen zarar, komisyon tespitlerine göre 157 milyon Drahmidir. Soydaşlarımızın bu zarar ziyanları bu güne kadar ödenmemiştir.

1985 Yılında vefat eden Gümülcine Müftü'sünün yerine halk 2345/1920 sayılı kanun gereğince İbrahim Şerif'i seçmiştir. Yunan Hükümeti bu güne kadar halkın iradesi ile seçilen bu müftüyü bir türlü tanımamıştır. Yönetim tarafından tayin edilen Meço Cemali halkın iradesi dışında Gümülcine'de müf-

tülük makamını işgal etmektedir.

12 Şubat 1990 tarihinde vefat eden İskeçe Müftüsü Hacı Mustafa Hilmi'nin yerine halk, Mehmet Emin Ağa'yı Müftü seçmiştir. Aradan bir yıl geçtikten sonra 22 Ağustos 1991 tarihinde Yunan Yönetimi Polis gücü kullanarak İskeçe Müftüsü Mehmet Emin Ağa'yı Polis gücü ile görevinden azledip makamından uzaklaştırmıştır. Yerine Mehmet Emin Şinikoğlu atanmıştır.

Lozan Antlaşması Yunanistan tarafından çiğnenmiş, İnsan ve azınlık hakları hiçe sayılmış, İskeçe Müftülüğü işgal edilmiştir. Olayı protesto için oturma direnişine geçen soydaşlarımız 24 Ağustos 1991 tarihinde 300'den fazla fanatik Yunanlının saldırısına uğramıştır. Soydaşlarımız taş, şeye, sopa, ve demir çubuklarla dövülerek dağıtılmışlardır. Bu arada Türklere ait çok sayıda işyerinin kapı ve camları kırılarak malları yağmalanmıştır. Meydana gelen zarar ziyan da bu güne kadar ödenmemiştir.

Batı Trakya Türkü'nün din, dil ve eğitim hürriyeti elinden alınırken olaylar esnasından Yunan polisinin seyirci kalması yüzünden mal ve can güvenliği kalmamıştır. Lozan antlaşmasına göre Türk azınlığının din ve eğitimde otonomi hakkı vardır. Bu antlaşmayı insan hakları sözleşmeleri de teyit etmektedir.

Yukarıda sıraladığımız haksızlık ve baskıların, Afrika'nın herhangi bir ülkesinde yapıldığı zannedilmesin, Bu haksızlık ve baskılar medeniyetin beşiği diye bilinen demokrasi ile idare edilen hukuk devleti olan, A.T, NATO ve Birleşmiş Milletler üyesi olan Yunanistan'da yapılmaktadır Batı Trakya Türk toplumuna karşı Yunanistan tarafından uygulanan bu baskılar Lozan Antlaşmasına, İnsan Haklarına ve Helsinki Nihayi Senedi'ne aykırıdır. Ve artık insanlık bu Yunanistanı görmelidir...

Batı Trakya*

Yusuf Halaçoğlu - Halit Eren

Karadeniz, Marmara ve Ege denizleriyle Bal-kan-Rodop dağ silsilesi arasında kalan ve Trakya adı verilen arazi parçasının batı kesimi.

Trakya doğu ve batı olmak üzere iki kısma ayrılır. Doğu Trakya, bugünkü Türkiye'nin Avrupa kıtasındaki arazisini teşkil eder. Bunun dışındaki kısım ise Batı Trakya olup 1913'te kurulan Batı Trakya Hükümet-i Müstakilesi sınırları esas alındığında bir kısmı Yunanistan'ın, diğer bir kısmı da Bulgaristan'ın sınırları içinde bulunmaktadır. 1923 Lozan Antlaşması'yla sınırları çizilen Batı Trakya ise bugünkü tamamen Yunanistan'ın idaresi olan bölgedir.

Günümüzde Batı Trakya doğudan Meriç nehriyle Türkiye'den, batıdan Mestan Karasu nehriyle Makedonya'dan, kuzeyden Rodop dağları ile Bulgaristan'dan ayrılmış olup güneyden de Ege deniziyle çevrilidir. Bölge işkece, Gümülcine ve Meriç vilâyetlerinden oluşmaktadır.

Osmanlılar'ın 1356'da Rumeli'ye geçmeleriyle birlikte Türk akınlarına hedef olan Batı Trakya'da 1360'ta başta dede ağaç (Mekri) olmak üzere sırayla Dimetoka ve çevresi alındı. 1363'te Sazlıdere Muharebesi'nden sonra Edirne'nin ele geçirilmesinin ardından Evrenos bey Gümülcine ve yöresini Osmanlı topraklarına kattı. Balkanlar'da ilerlemeye devam eden Osmanlı kuvvetleri 1372'de ikinci Çirmen veya Meriç savaşıyla, elden çıkmış olan Gümülcine'yi tekrar aldığı gibi bu şehirden başka Borla, İşkece, Marolye (maronye), Kavala, Drama, Zihne ve Serez'i de zaptetti ve böylece Makedonya ticaret yolları Osmanlılar'ın kontrolüne girdi.

Osmanlı fütuhatıyla birlikte yöreye Anadolu'nun çeşitli kesimlerinden büyük miktarda Türk nüfusu nakletildi. Tapu tahrir kayıtlarından bölgeye yapılan bu ilk nakil konusunda bilgi edilmektedir. Meselâ Sultan I. Murad döneminden itibaren Gümülcine, Dimetoka ve Ferecik'e Bergama, Söğüt, Saruhan, Menteşe, Hamid, Gerede, Gönyük, Canik, Ahlat, ayvalı, Ayıntab (Gaziantep) gibi Anadolu'nun çeşitli yerleşim birimlerinden nüfus nakledildiği gibi Özbek, Danişmendlü, Saruca Danişmend, Saruhanlu, Karagözlü, Bayat, Değeri, Yörükler, Arpuz Ata, Saltuklu, Oğuz, Döğerdüğünü, Barak, Sıcanlu, Salur, Eymir Ve Bayındır gibi Türkmen boylarına mensup gruplar yerleştirilerek mahalle ve köller teşkil edilmiştir. Getirilen bu aşiret ve ahali grupları yerleştikleri yörelere aşiretlerinin veya getirdikleri Anadolu şehirlerinin isimlerini verdikleri gibi Eskici Hacı, Debbâğlar, Hacı Karagöz, Kadı Mescidi, Hacı Hızır, Hacı Hayreddin, Koca Nasuh, Yenice, Berga-

malu, Aşçı Mescidi, Obacılar, Çekirdeklü, Balabanlu, Denizlü, Çobanlı, Çakırlar, Çadırılı, Buldulu ve.. gibi Türkçe adlar taşıyan köyler kurmuşlardır. Batı Trakya şehirlerinden Gümülcine, Dimetoka ve Ferecik'in tapu tahrir defterlerine göre XV-XVI. yüzyıldaki nüfusu aşağıdaki şekildedir:

Kazalar	1485-1519			
	Hane	Mücerred	Hane	Mücerred
Gümülcine	855	175	309
Dimetoka	3943	772	487	22
Ferecik	1700	887	79	29
Toplam	6898	1834	875	51
Tahmini Nüfus	34.324			

Kazalar	1530			
	Hane	Mücerred	Hane	Mücerred
Gümülcine	4419	891	2163	528
Dimetoka	2148	326	698	106
Ferecik	2462	676	113	9
Toplam	9029	1893	2974	643
Tahmini Nüfus	47038			

Bu nakil dışında çeşitli yörük teşekküllerinin de bölgeye yerleştirildiği görülmektedir. Bunlardan Tanrıdağı (Karagöz) yörükleri 1543'ten 1642'ye kadar olan dönemde Demirhisar, Kelmeriye, Drama, Kavala, Sarışaban, Çağlayık, Yenice-i Karasu, Gümülcine, Eğrican, Dimetoka, Ferecik ile Doğu Trakya ve Bulgaristan'a; Selânik yörükleri ise yoğun olarak bütün Makedonya ve Desalya'ya dağıtık ve az olarak da Bulgaristan ve Dobruca'ya; Ofçabolı yörükleri de Manastır ve Kosova vilâyetleriyle az sayıda Bulgaristan ve Dobruca'ya yerleşmişlerdi. ayrıca Vize yörükleri Doğu Trakya ile Dimetoka ve Hasköy'de iskân edilmişti.

Bölgenin Türkler tarafından İskânından hemen sonra toprakların ekserisi mülk olarak gazilere dağıtılmıştır. Bunlardan birçoğu ise vakıflar kurmuşlardı. Meselâ Dimetoka'da Abdal Cüneyd Zâviyesi Vakfı ile yıldırım Bayezid Han Vakfı ve Yahşi Fakih Danişmend vakfı, Mehmed Paşa İmaret Vakfı, Cüneyd Fakih Vakfı, Nüreddin Fakih Vakfı, Çakmak Dede Vakfı, Edirne'deki I. Murad İmaret'i'ne ait vakaf (Gümülcine), Yine Edirne'deki Sultan I. Bayezid Külliyesi'ne ait vakıf (Gümülcine), Murad Paşa Vakfı (gümülcine), Evrenos Bey Vakfı (Gümülcine), Süpüren Kasab Zâviyesi ve Mescidi Vakfı, Börkciler Zâviyesi Vakfı, Konukçu Şemseddin Zâviyesi Vakfı, Öhi Evran Zâviyesi Vakfı gibi toplam otuz vakıf; Fe-

nercik'te Murâdiye Vakfı, Sultan Bayezid Medresesi Vakfı, Süleyman Paşa Vakfı, Ahi Turasan Vakfı, Gemici İshâkoğlu Ali Vakfı, Dolu Dede Zâviyesi Vakfı, Şabhâne Mescidi Vakfı en önemlilerindendi.

Osmanlı yönetimine geçişinden itibaren Batı Trakya Osmanlı idari teşkilâtında Rumeli eyaleti içerisinde yer almıştır. 93 Harbi denen 1877- 1878 Osmanlı Rus Savaşı sonunda imzalanan (3 Mart 1878) Ayastefanos Antlaşması ile Doğu kısmı Bulgaristan'a bırakılmış, antlaşmanın kırkinci gününde 14 Nisan 1878'de çirmen yakınlarında işgal kuvvetlerine karşı ilk direniş başladı. Bu direniş kısa zamanda Balkan sıradağlarıyla Ege denizi arasında kalan bölgede yaşayan bütün Türkler'e de yayılarak Rus ve Bulgar işgaline karşı bir Silâhlı ayaklanmaya dönüştü. Batı ve Kuzey Trakya ile Rodoplar tamamen Türk İhtilâlcilerinin hareket sahası oldu. ayaklanan halkın maksatlarını öğrenmek ve onları yatıştırmak üzere Rus memurlarıyla birlikte İstanbul'dan da Serasker Kapışın Hassa Meclisi âzasından Sâmî Paşa ile Vasa Efendi bölgeye gönderildi. Stanimaka civarında Osmanlı ve Rus temsilcileriyle görüşen Türk millî hareket reisleri, Osmanlı idaresinden başka bir idare altına girmeyeceklerini ve Osmanlı toprağında Rus askeri bulundukça silâhlarını bırakmayacaklarını bildirdiler. Bunun üzerine Ahmed Ağa Timirski adında bir kişinin önderliğinde Batı Trakya geçici hükümeti kuruldu. Bu hareket Türk halkı arasında bir uyum ve yeniden dirilme işareti oldu. Bâbüli'ye basına ve yabancı devletlere verilen muhtıraların ve yapılan müracaatların genellikle yirmi beş otuz halk vekili ve 100 kadar köy meclisi ve müdürlerinin mühürlerini taşıması, bu ayaklanmanın bir halk hareketi olduğunu göstermektedir.

Batı Trakya ve Rodoplar'daki bu Türk ayaklanması Avrupa devletlerinin de dikkatini çekmiş ve Ayastefanos antlaşması'nı değiştiren 13 Temmuz 1878 tarihli Berlin Antlaşması'yla Şarkî Rumeli imtiyazlı vilâyetinin kurulmasında hiç şüphesiz etkili olmuştur. Bu vilâyetin kurulmasıyla bir dereceye kadar rahatlayan Türkler vilâyetin 1885'te Bulgaristan'a ilhakından sonra yeniden ayaklanmışlar ve sonunda Osmanlı Devleti'ne katılmaya muvaffak olmuşlardır.

Balkan Harbi sonunda Batı Trakya Bükreş Muahedenâmesi'yle (10 Austos 1913) bulgaristan' bırakıldı. Türkler üzerindeki bulgar baskısı günden güne arttı. bunun üzerine Ederne'ye çekilmiş olan Türk akıncı müfrezelerinden umum çeteler kumandanı Eşref kuşçubaşı 116 kişilik bir gönüllü grubu ile Batı Trakya'ya girdi ve Bulgarlar' karşı oradaki Türkler'i orgnize etti. Bölgedeki Türkler kısa zamanda ayaklanıp duruma hâkim oldular. Bugün Bulgaristan'ın güney kesimini oluşturan Rodoplar bölgesiyle Yunanistan'ın idaresinde bulunan Batı Trakya'yı ve Maken-

donya'nın da bir kısmını içine alacak şekilde batıdan Struma Karasu'ya kadar ulaşan bölgeyi kontrolleri altına aldılar. 31 Ağustos 1913'te merkezi Gümülcine olmak üzere Garbî Trakya Hükümet-i Muvakkatesi ilân edildi. Müderris Sâlih Efendi'nin başkanlığında kurulan hükümet Dedeağaç'ın alınmasından sonra Garbî Trakya Müstakillesi adıyla bağımsızlığını ilân etti. Cumhuriyetin sınırları doğuda Meriç nehri, batıda Struma Karasu, kuzeyde 1912 Balkan savaşlarından önceki Kircaali-Robçoz hattı ve güneyde de Ege denizine ulalaşmaktaydı.

Türkle'in bu başarısı Bulgarlar'ın şikâyetlerine sebep oldu. Büyük devletlerin müdahalesi yüzünden Osmanlı hükümeti de Batı Trakya Hükümet-i Müstakillesi'ni desteklemedi ve 29 Eylül 1913 tarihli İstanbul Muahedesi ile Batı Trakya Bulgarlar'a bırakıldı. 25 Ekim 1913'e kadar Bulgaristan'a teslimi şart koşulan Batı Trakya'da Garbî Trakya hükümet-i Müstakillesi varlığını ancak elli yedi gün sürdürdü.

I. Dünya Savaşı sırasında 30 temmuz 1915 tarihinde Yüzbaşı Fuat Balkan'ın sevk ve idaresinde Drama'da Batı Trakya Kurtuluş Komitesi kuruldu. Daha sonra Fuat Balkan'ın İstanbul'a çağırılması üzerine 27 Eylül 1917'de Kavala'dan İstanbul'a hareket etmesiyle bu teşebbüs de başarısız kaldı. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra (30 Ekim 1918, 10 Kasım 1918'de İstanbul'da bulunan Batı Trakyalılar'ın düzenlediği bir kongre kararıyla Batı Trakya Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu. Bu cemiyet, itlâf devletleri adına Fransız kuvvetlerinin Batı Trakya'yı işgali (22 Mayıs 1920) Gümülcine'nin kuzeyinde Hemetli'de Türkler Batı Trakya hükümetini kurduklar (27 Mayıs 1920), Peştreli Tefvik Bey'in başkanlığında kurulan bu hükümet bölgenin Yunanlılar'ın eline geçmesiyle dağıldı. Batı Trakya Müdâfaa-i Hukuk cemiyeti Batı Trakya'yı üç ana bölge halinde ayırmıştı. Bunlardan Yunanistan Batı Trakyası Drama, Kavala, Sarışaban, Pravişte, Serez, Zelava ve Demirhisar kazalarından; Bulgaristan Batı Trakyası Kircaali, Koşukavak, Ortaköy, Gümülcine Platosu, Daridere, Paşmaklı, Robçoz, Nevkekop ve Razlık kazalarından; Batı Trakya olarak nitelenen kısım ise Gümülcine, Dedeağaç, Sofulu ve İskeçe kazalarından meydana gelmekteydi. Bu bölgelerde mevcut toplam nüfus aşağıdaki tabloda görüldüğü şekildeydi:

	Bulgaristan Yunanistan			Toplam
	Batı Trakya	Batı Trakyası	Trakyası	
Türk	129.120	333.321	285.187	747.628
Yunan	33.910	10.720	65.411	110.047
Bulgar	26.266	50.967	33.508	110.741
Yahudi	1480	134	3581	5195
Ermeni	923	—	966	1889

Bugün Batı Trakya olarak bilinen bölgede ise Gümülcine'de 59.967 Türk, 8834 Rum ve 9997 Bulgar; dedeağaç'ta 11.744 Türk, 4800 Rum ve 10.227 Bulgar; Sofulu'da 14.736 Türk, 11.542 Rum ve 5490 Bulgar; İskeçe'de 42.671 Türk, 8728 Rum ve 552 Bulgar nüfus yer almaktaydı. Her üç bölgedeki nüfusun oranı ise grafikte görüldüğü üzere idi:

Fransız kuvvetlerinin bölgeden çekilmesinden sonra Batı Trakya Yunanistan'ın eline geçti. 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması'yla Batı Trakya Türkleri'nin statüleri yeniden belirlendi ve bugüne kadar da bu statü geçerliliğini muhafaza etti.

Lozan Antlaşması'ndan önce Yunanistan'daki azınlıklarla ilgili olarak 2 Şubat 1830 Londra Protokolü, 24 Mayıs 1881 İstanbul Milletlerarası Sözleşmesi, 1-14 Kasım 1913 Atina Antlaşması ve 3 numaralı protokol ile 10 Ağustos 1920 tarihli Yunan Sevri gibi antlaşmalar yapılmıştı. Lozan antlaşması'yla bu antlaşmaları tamamen yürürlükten kalkmamış, hatta 10 Ağustos 1920 tarihli Yunan Sevri, Lozan'da ek bir protokolle bazı değişikliklere uğrayarak geçerli sayılmıştır.

Lozan konferansı sırasında 30 Ocak 1923'te imzalanan sözleşme ile Türkiye ve Yunanistan arasında mecburi nüfus mübadelesi yapıldı, fakat Batı Trakya Türkleri ile İstanbul Rumları "etabli" (yerleşik) kabul edilerek bu mübadeleden istisna edildiler. Bu sözleşmeye göre Türk Yunan temsilcilerinin de dahil olduğu bir karma komisyon kuruldu ve Ekim 1923'ten itibaren çalışmalarına başladı. Komisyonun çalışmaya başlaması ve mübadele işlerinin ele alınması ile birlikte Türkiye ve Yunanistan temsilcileri arasında "yerleşik" deyiminin kapsamı konusunda görüş ayrılığı çıktı. Anlaşmazlık iki ülke arasındaki siyasi münasebetlere etki edince 1 Aralık 1926'da Türkiye ile Yunanistan arasında bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşma ile mübadele konusunda birçok mesele çözümlendi. Ancak yine birtakım anlaşmazlıklar çıktı ve Türk- Yunan münasebetleri gerginleşti. Nihayet 10 Haziran 1930'da imzalanan anlaşmayla yerleşme tarihleri ve doğum tarihleri ne olursa olsun İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türkleri'nin hepsi yerleşik deyiminin kapsamı içine alındı. Böylece Batı Trakya Türkleri'nin tamamına yerleşik belgesi verildi.

Lozan Antlaşması'yla Batı Trakya'da Yunan vatandaşı olarak Yunan idaresinde yaşamaya bırakılan, fakat bazı imtiyazları sahip olan 129.120 kişilik Türk cemaatinin hakları, antlaşmanın "Azınlıkların Himayesi" başlığını taşıyan birinci kısmının 3. faslında belirtilmekte ve garanti altına alınmaktadır. Söz konusu bölümün 37-45. maddeleri özetle Türk toplumuna din ve ırk farkı gözetmeksizin her türlü vatandaşlık hakkının tanınmaması, kendilerine ait özel çeşitli kültürel ve dini mahiyette eğitim müesseseleri kurup idare edebi-

leceklerini, kendi dilleriyle eğitim yapabileceklerini ve kendi dillerini mahkemede dahi kullanabileceklerini, Türk cemaatinin mâbed, mezarlık, vakıf ve diğer kuruluşlarının her türlü hemayayı göreceğini ve benzeri hekimleri ihtiva etmektedir. Ayrıca bu antlaşmanın hükümlerinin Anayasa ve bütün kanunların üzerinde olacağı, bunları aykırı kanun çıkarılamayacağı da hükme bağlanmıştır. Lozan Antlaşması'yla birlikte imzalanan 16 numaralı ek protokolle Yunan sevri yürürlüğe konulmuştur.

Yunanistan'da azınlıkların himayesine dair Sevri'de 10 Ağustos 1920 tarihinde imzalanan ve Yunan Sevri denilen bu muahede ile Yunanistan'da yaşayan bütün müslüman- Türk cemaatinin hakları korunmaktadır. Yunan Sevri'nin 14. maddesinde de Yunanistan'daki müslüman Türklerin kişi ve aile hukuku konularında kendi örf ve âdetlerin, kendi hukuk sistemlerin uygulanmakta serbest olacakları, vakıflarının ve dini kuruluşlarının tam bir şekilde tammacağı, korunacağı ve yenilerinin de kurulabileceğini hükme bağlanmaktadır.

Bugün Batı Trakya'da Türkler'e ait 241 ilkokul, iki orta- lise ve iki de imam- hatip lisesi benzeri medrese bulunmaktadır. ancak medreselerin son yıllardaki eğitim seviyesi düşmüştür. Batı Trakya Türkleri'nin eğitim müesseseleri özel azınlık okulu statüsünde olup velilerden oluşan encümenler tarafından idare edilmektedir.

Türkiye ile Yunanistan arasında 20 Nisan 1951'de imzalanan kültür antlaşması ve buna istinaden 1968'de imzalanan Ankara ve Atina protokolleriyle Batı Trakya Türkleri'nin eğitim müesseseleri Türkiye'den gönderilen formasyonlu öğretmenlere kavuşmuş ve okul kitapları da Türkiye'den gönderilmeye başlanmıştır. Ancak gerek öğretmenlerin zamanında yerine ulaşmaları, gerekse ders kitaplarının dağıtımı konusunda çeşitli engellemelerle karşılaşmaktadır. Bugün Türkçe okutulan derslerin sayısı da azaltılmıştır. Halbuki Lozan Antlaşması'na göre Yunan dili hariç bütün derslerin Türkçe okutulması gerekmektedir. Liselerde Türkçe okutulan derslerin yıl sonu imtihanları 1984-1985 ders yılından beri Yunanca yapılmaktadır. 1969'da faaliyete başlayan Özel Selânik Pedagoji Akademisi, ilkokullara öğretmen yetiştiren Gümülcine ve Şahin medreseleri mezunlarını almakta ve bunları azınlık statüsüne aykırı bir uygulamayla üç yıllık Yunanca eğitimden sonra öğretmen olarak mezun etmektedir. İdarenin öğretmen tayinine karşınması gerekirken bazı Tür ilkokullarına gönderilen öğretmenlerin veliler tarafından istenmemesi sonucunda söz konusu okullar kapanmış ve öğrenciler eğitimden mahrum kalmışlardır. Şu siralarda Türk yerleşim bölgelerine Yunan ortaokulları açılmakta ve yöredeki ilkokul mezunu Türk çocuklarının bu okullara gönderilmesi Yunan makamlarınca

mecbur tutulmaktadır.

Lozan Antlaşması'na göre (md.39) Batı Trakya'da yaşayan Türkler'in her yerde ana dilleri Türkçe'yi kullabilecekleri hükme bağlanmış olduğu hâde bugün resmi dairelerde Türkçe konuşanların işleri görülmemektedir.

1920'lerden itibaren faaliyet gösteren Gümülcine Türk Gençleri Birliği, İskeçe Türk Birliği ve Batı Trakya Türk öğretmenleri Birliği dernekleri, adlarındaki "Türk" kelimesinden dolayı, 29 Kasım 1983'te Rodop Valisi Apostolos Papadimitri tarafından kapatılmaları hususunda bidayet mahkemesinde dava açıldı. Mahkeme valinin isteği doğrultusunda 23 Şubat 1984 tarihinde Gümülcine'de ki derneği kapatma kararı aldı. İstinaf mahkemesine yapılan itirazlar 9 Aralık 1986'da reddedildi ve karar Yunan Yargıtayı'na da 2 Ekim 1987 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girdi. Buna rağmen söz konusu dernekler bugün de faaliyetlerini sürdürmektedir. Yine aynı tarihlerde Yunan hükümet sözcüsünün Batı Trakya'da Türk olmadığını söylemeye kalkışması Batı Trakya Türkleri'nin tepkisine yol açmış, 29 Ocak 1988 tarihinde Gümülcine olayları meydana gelmiştir.

1971'de İskeçe'deki tarihi Tabakhane Çami'nin park yapma gerekçesiyle yıktırılmasından sonra yakın yıllarda camilere yönelik saldırılar, kundaklamalar, kabristan ve mezarlıkların park ve yeşil saha içine alınıp tahrip edilmesi gibi olaylar giderek artış göstermiştir.

Batı Trakya Türkleri'nin cemaat idare heyetleri, 1913 Atina Antlaşması'na dayanarak 1920 yılında çıkarılan kanuna göre Türkler tarafından seçilmekteydi. Bu heyetlerin görevi Türk vakıflarını ve şehirlerdeki ilkokulları idare etmektir. Faaliyetleri de müftüler tarafından denetlenirdi. Türk toplumunun temsil organı durumundaki cemaat yönetimlerinin statüsünü değiştirmek maksadıyla Yunan yönetimi zaman zaman isim değişikliği müdahalesinde bulunmuştur. 1951'de heyetin adı İslâm Cemaatlerine Ait Servetler İdare Komisyonu olmuş, 1967'de çıkarılan bir kanunla seçimle iş başına gelenler uzaklaştırılmış ve tayinle yeni heyetler oluşturulmuştur. Bugüne kadar görevleri devam eden bu heyetler Türk vakıflarını muhafaza edememiştir. Gümülcine vilâyetindeki heyet vakıfları koruyabilmişse de yönetimin çıkardığı güçlükler karşısında 8 Ağustos 1989'da istifa etmiştir. Yunanistan yönetimi, Türkler'in uygulamasını istedikleri 1920 tarihli kanuna karşılık 1980'de başka bir kanun çıkarmıştır. Bu kanuna göre Türk vakıfları küçük birimlere ayrılmakta, müftülerin elinde olan denetim hakkı valiye verilmektedir. Türkler bu kanunu kabul etmediklerinden Yunan yönetimi de bugüne kadar bütün çabalara rağmen bunu uygulama alanına koyamamıştır. Türkler'in kişi ve aile hukuku konularında kadılık (hâkimlik) yapan ve dinî liderleri olan müftülerin de milletlerarası

antlaşmalara ve 1920'de çıkarılan kanuna göre Türkler tarafından seçilmesi gerekirken 1985'te vefat eden Gümülcine müftüsünün yerine Yunan yönetimince doğrudan bir müftü tayin edilmesi kabul edilemez bir müdahale olarak nitelendirilmektedir. Dinî müesseselere yapılan bu tür müdahaleler Türkler'in hak arama mücadelesini başlatmıştır.

Bugün Batı Trakya Türkleri'ne inşaat ve tamiir izni verilmemekte, gayri menkul satın almalarına müsaade edilmemektedir. Arazileri de çeşitli sebeplerle kamulaştırılmaktadır. Mayıs 1978'de gümülcinenin Yahayabeyli, Vakıf, Kafkasköy ve Ambar köylerinde 4000 dönümlük ekim alanı sanayi sitesi yapmak için, 1980'de Gümülcine'nin kuzeybetsında Yaka tarlaları olarak bilinen 3000 dönümlük tarla Trakya dimokritos Üniversitesi için Gene Gümülcine'nin kuzeyinde 4300 dönüm arazi askerî bölge için kamulaştırılmıştır. 1984'te Gümülcine'nin karacaoglan, İrcan, sirkeli ve Kozlu kebir nahiyelerine bağlı 8000 dönümlük bir arazi açık hava hapishanesi için kamulaştırılmıştır. Ayrıca 1982'de İskeçe'nin inharlı köyü arazisi Türkler'den alınıp Rumlar'a verilmeğe çalışılmış ve Türkler'e ait topraklar Rumlar'a dağıtılmak istenmiştir. Yunan vatandaşlık yasasının 19. maddesine göre Batı Trakya Türkleri vatandaşlıktan kolayca çıkabilmektedirler. Çünkü bu yasaya göre Rum asıllı olmayan Yunan vatandaşları Yunanistan dışında ikamet ettikleri takdirde içişleri Bakanlığı'nın kararıyla vatandaşlıktan çıkarılabilirler.

Günümüzde Batı Trakya Türkleri, milletlerarası ve Türkiye ile Yunanistan arasındaki anlaşmaların sağladığı haklarının Yunan idaresince ihlâl edilmesi üzerine haklarının iadesi için mücadelelerini sürdürmektedirler.

BİBLİYOGRAFYA:

- BA, Tapu- Tahrir, nr. 20, s. 141-288; nr. 77, s. 399- 457; nr. 167, s. 7- nr. 308, s. 115-126; nr. 311, s. 36-65; nr. 370, s. 19-42, 43-48; Les Statistiques de la Population en Thrace- occidentale (nşr. publication du Comité de la Thrace- Occidentale), İstanbul 1920; Lozan Sulh Muahedennamesi, Mukavelât ve Senedât-ı Süre 24 Temmuz 1339/ 1923, İstanbul 1339; Tevfik Bayraktoglu, Trakya'da Milli Mücadele, Ankara 1955, I-II; Ahmet Aydınli, Batı Trakya Faciasının İyizi, İstanbul 1971; lawoa kamosawa, "The Case of Turks In Western Thrace", Population Mobility in the Mediterranean World, Studies in The Historical and Contemporary Aspects (nşr. Mediterranean Studies Research Group), Konya 1982; Baskın Oran, Türk- Yunan ilişkilerinde Batı Trakya Sorunu, Ankara 1986; Nevzat Gündüz, 19123 Garbi Trakya Hükümet-i Müstakilesi, Ankara 1978; Hristaki Karagöz, "İslâm Cemâatları kanununu Müftüler ve Başmüftü İntihâbiyle İslâm Cemâatları'na Ait Varidât-ı Evkâfın Sûret-i İdâresine Mütâallik Kanun No:2345, 24 Haziran- 3 Temmuz 1920 Mecmûa-i Kavânin-i Yunâniyye, sy. 3, Selânik 1377/ 1921, s. 52-66

BATI TRAKYA TÜRK CEMAAT VE VAKIF İDARELERİ

I- BATI TRAKYA'NIN TARİHİ VE SİYASİ DURUMU

Halit EREN

A- BATI TRAKYA'NIN SINIRLARI

Balkan Yarımadasının bir parçasını oluşturan Trakya; Karadeniz, Marmara Denizi ve Balkan-Rodop dağ silsilesi arasında kalan arazi parçasının adıdır. (1) Trakya Doğu ve Batı olmak üzere iki kısma ayrılır. Doğu Trakya, bugünkü Batı olmak üzere iki kısma ayrılır. Doğu Trakya, bugünkü Türkiye'nin Avrupa kıtasındaki arazisini teşkil eder. Bunun dışındaki kısmı ise Batı Trakya olup 1913'te kurulan "Batı Trakya Hükümet-i Müstakilesi" hudutları esas alındığında, büyük bir kısmı Yunanistan'ın diğer bir kısmında Bulgaristan'ın hudutları içinde kalmaktadır. 1923 Lozan andlaşmasıyla sınırları çizilen Batı Trakya ise bugün tamamen Yunanistan'ın idaresinde bulunan bölgedir.

Günümüz Batı Trakya'sının hudutları; Doğudan Meriç Nehri ile Türkiye'den ayrılmakta, Batı'dan Mesta-Karasu nehri ile Makedonya'dan ayrılmakta, Kuzey'den Rodop dağları ile Bulgaristan'dan ayrılmakta, Güneyden de Ege denizi ile çevrili bulunmaktadır.

B- OSMANLI TÜRKLERİNİN BALKANLARA GEÇİŞİ VE BÖLGEDEKİ HAKİMİYETİ

Osmanlı Türkleri, Orhan Gazi devrinde Süleyman Paşa'nın komutasında Çanakale Bo-

ğazı'ndan Trakya'ya geçmişler (757 H./1356 M.) (2) ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında Viyana kapılarına kadar dayanmışlardı (1529 M.) (3) Avrupa kıtasında fethettikleri bu memleketlere "Rumeli" demişlerdir.

Rumeli'nin sınırları, doğuda Karadeniz, batıda Adriyatik Denizi, kuzeyde Viyana, güneyde Akdeniz ve Ege Denizi'dir. Osmanlı ilerlemesiyle genişleyen bu sınırlar içerisinde bulunan Eflak, Boğdan, Bulgaristan, Sırbistan, Bosna-Hersek, Karadağ, Arnavutluk ve Mora gibi bölgeler kendi isimleriyle anıldıklarından, "Rumeli" tabiri bu bölgeler dışında kalan yerlere verilmiştir. Rumeli olarak adlandırılan yerler; Doğu Trakya, Makendonya, Teselya, Mora Yarımadası, Üsküp, Yanya (Epir) ile edime ve Selanik vilayetleriyle, Manastır'ı kapsamaktadır. (4)

"Rumeli" tabir edilen Balkan Yarımadası, Osmanlı'dan önce muhtelif dönemlerde Türk akınlarına sahne olmuştur. Bu akınları gerçekleştiren Türk kavimleri buralarda devletler kurup, Bizans imparatorluğu ile ilişkilerde bulunmuşlardır.

Yurtlarından ayrılıp batıya yönelen Hunlar, M.S. IV. asrın ortalarında Alan ülkesini ele geçirerek Doğu Gotlar'ı hakimiyetleri altına aldılar. Daha sonra Tuna'yı aşarak Trakya'ya kadar ilerlediler. Hun hükümdarı Rua zamanında Doğu Roma'yı haraca bağlayan Hunlar, Atilla'nın

Bizanslılarla yaptığı savaşlarda Singudunum (Belgrad), Naisus (Niş), Philippopolis (Filibe) gibi 70 kadar Bizans şehrini topraklarına dahil ettiler.

453'de Atilla'nın ölümünden sonra Avrupa'da kalan Hunların bir kısmı sonradan gelen Avarlar'a katılmış, diğer bir kısmı da Slav ve Germenlerle karışmışlardır.

Ancak şu kadarını belirtmek lazım gelirse Keltler İllirler ve Traklar, buralara Hunlardan da önce gelip yerleşmişlerdir. (5) Hunların batıya gittikleri yolu izleyen Avar Türkleri, Batı Rusya ve bugünkü Polonya'nın Pripet, Dinyeper ve Dinyester bataklıklarında yaşayan Slavları da önlerine katarak Balkanlara inmişler, böylece Balkanların büyük ölçüde Slavlaşmasına sebep olmuşlardır. (6)

Daha sonra bölge, Türk soyundan olan Bulgarlar ve Macarların istilalarına maruz kalmış, Bulgarlar IX. yy.'da batıda Morova suyuna, Sırbistan'a; Güneyde ise Makedonya'ya kadar uzanan topraklarda siyasi varlık göstermişlerdir. Macarlar ise M.S. 896'dan itibaren Peçenek Türklerinin itmesiyle Tuna ve Tisa'nın suladığı ovalara yerleşerek, Bizanslılarla, diğer Türk boylarına karşı ittifak halinde yaşamışlardır. (7)

Türklerin Oğuz kolundan olan Peçenekler Bizan'a karşı yaptıkları savaşlarda defalarca Tuna'yı geçmişler, Makedonya'ya, hatta Sırbistan ve Bosna-Hersek'e kadar gelmişlerdir. Ancak XII. asırlarda benliklerini yitirmeye başlamış ve bir müddet sonra da tamiyle Macarlaşarak silinmişlerdir. (8)

Aynı yüzyıllarda Kumanlar (Kıpçaklar) da Doğu Avrupa'da devlet kurmuşlardır. (9)

Bulgar Türkleri, Hıristiyanlığı kabul edip Bizans Ortodoks Kilisesi'ne tabi olduktan sonra, zamanla Slavlaşmışlar ve X. asırda lisanlarını tamamen unutmuşlardır. Macarlar ise, Bulgar Türklerinin akibetine uğramamak için Hıristiyanlığın Katolik mezhibini kabul ederek, Kuman (Kıpçak) Türkleri ve diğer Türk kabileleriyle karışmışlardır. (10)

"Kuman - Peçenek" Türk Federasyonunun

M. 1091'de yıkılmasından sonra, (11) Trakya ile Rodoplar, Makedonya ve Bulgaristan'ın dağlık bölgelerinde kalmış olan Kumanlar, Osmanlı Türklerinin Balkanları fethetmelerine kadar, "Şazan" dinine mensup olarak yaşamışlardır. 20 Ağustos 1389 M. (791 H.) tarihinde meydana gelen Birinci Kosova Savaşı'nı müteakip (12) kendi arzularıyla İslamiyeti kabuletmişlerdir. Balkan Slavcasında "yardımcı" kelimelerinden geliştirilen "Pomak" ismi, Balkanların fethedilmesi döneminde Kumanlara, Osmanlı Türkleri tarafından verilmiştir. (13)

Türklerin güneyden Rumeli'ye geçişleri, ilk olarak Osmanlılardan önce, Aydınoğlu Umur Bey tarafından gerçekleştirilmiştir. Bizans İmparatorluğu tacı için, III. Andranikos'un ölümü üzerine başlayan çekişmeden büyük demostik (İmparator'dan sonra gelen kara orduları komutanı) Kantakuzen'e yardım etmek üzere donanmasıyla Rumeli'ye geçti. (14)

Umur Bey, 1344 yılına kadar Kantakuzen'e yardım etti. Ancak, bu tarihten sonra Kantakuzen, Umur Bey'in de tavsiyesine uyarak Osmanlı Padişahı Orhan Gazi'ye kendisine yardım etmesi için başvurdu. Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa, kumandasındaki 20.000 kişilik Türk kuvvetini Rumeli'ye geçirdi. Bu kuvvetler Edirne'nin geri alınması için Kantakuzen'e yardım etmişler, geri dönüşlerinde Çimpe (Çimpi) Kalesi'ne bir miktar kuvvet bırakmışlardır. Daha sonra Gelibolu şehir ve limanını alarak Rumeli'de yerleşmek için bir köprübaşı elde etmiş oldular. (15)

Osmanlı Türklerinin Gelibolu'ya yerleşmeleri, Avrupalıların dikkatlerini çektiysede, Balkanların durumunun karışık olması Türklerin işini kolaylaştırdı. Malkara, Tekirdağ ve Bolayır alındıktan sonra bir müdahale ihtimali de göz önüne alınarak Anadolu'dan bu bölgeye Türk ve Arap göçmenleri geçirilmiş, Gelibolu ve Marmara sahillerine yerleştirilmişlerdir. (16)

Süleyman Paşa'nın ve Orhan Bey'in vefatlarıyla, şezade Murat Bey'in Bursa'ya dönüşü, Rumeli'deki fetih hareketlerini büyük ölçüde

aksatmış. Bizanslılar ileri bir yürüyüşle Malkara ve Çorlu'yu geri aldıkları gibi, Marmara sahillerini de elde etmeye çalışmışlardır. Osmanlı Padişahının başlarında olmadığı bir anda Rumeli'deki kuvvetlere kumanda eden Lala Şahin Paşa, Hacı İlbey ve Evranos Beyler, Bizanslılara karşı şiddetle mukavemet ederek, Rumeli'de çıkması muhtemel bir paniği önlemişlerdir. (17)

I. Murat Anadolu'da işleri yoluna koyup, Balkanlarda tekrar fetihlere başladığı sırada, buralardaki siyasi durum, Osmanlı ilerlemesini kolaylaştıracak vaziyette idi. Sırp hükümdarı Duşa'nın ölümünden sonra Sırbistan prensleri birbiriyle mücadele ederken, Bulgarlar ve Rumlar da dahil mücadele içerisindeydiler. Latinler ise yukarıda saydığımız unsurlarla daimi anlaşmazlık halindeydiler. Kuzeyde Macar Kralı Büyük Layoş'un, güneyde Venediklilerin Katolikliği, Ortodoks Balkanlara zorla kabul ettirme teşebbüslerini, bu bölgenin yerli halkı benimsemiyordu. Bu durum adalet ve vicdan hüriyetine büyük bir titizlik gösteren Osmanlıların yerli halkın sempatisini kazanmasına sebep olmuş ve fethi kolaylaştırmıştır. (18)

Daima ilerleyen ve ilk önce bir uç beyliği olarak bulunan Osmanlı Devleti, I. Murat'tan itibaren düzenli ordularla ve Lala Şahin Paşa, Evranos Bey, Hayreddin Paşa gibi değerli kumandanlar sayesinde, Ferecik'ten başlayarak, Gümülcine, İskeçe, Drama, Kavala, Serez ve Karaferya kasabalarını da eline geçirerek Batı Trakya'nın tamamını fethetmiştir. (1363-1374). (19)

Batı Trakya'ya 1363 yılından önce de Anadolu'dan bazı müslüman Türk boylarının gelip yerleştiğini biliyoruz. Gümülcine Kırmahalle Cami'nin içinde bizzat gördüğümüz (581 H. / 1185M.) tarihli bir kabir taşı bulunmaktadır. Bu bölgenin fethinden önce şu veya bu sebeple oraya giden Türklerin bölgede yaşadıklarını göstermektedir.

Daha sonra kademe kademe Balkan yarımadasının tamamını fethedilmiş Mora'nın alınması kesin olarak gerçekleşip, Yunanistan'ın Osman-

lı topraklarına katılmasıyla fetih hareketleri, Osmanlıların takip ettikleri kademeli fetih politikasıyla 16. asra kadar sürmüştür.

Osmanlılar, Balkanlarda feth ettikleri topraklarla Anadolu'dan Türk oymakları getiriyor, bu topraklardaki şehir ve kasabalara yerleştiriyorlardı. (20)

Kanuni Sultan Süleyman devrinde zirveye ulaşan Osmanlı Devleti, 16. asır sonlarında gerilemeye başlamış ve 17. X. y. da "Köprülülerin" idaresinde son kalkınma hamlesini yaptıktan sonra, 1682 yılında başlayan harpte Avusturya ve müttefiklerine yenilerek, Karlofça barış antlaşmasını imzalamak zorunda kalmıştı (24 Recep 110 H./26 Ocak 1699 M.) Osmanlı Devleti için bir dönüm noktası sayılan bu antlaşmayla, Avusturya, Venedik, Lehistan ve Rusya'ya ilk defa olarak büyük bir toprak parçası terkedilmiş; böylece Osmanlı askeri gücünün düşman karşısında zayıfladığı ortaya çıkmıştır. (21)

Osmanlı Devletinin zayıflamasından istifade etmek isteyen Rusya, Çar I. Petro'dan itibaren sıcak denizlere inmek amacıyla Balkanlarda askeri harekate başlamıştır. (22)

Daha sonra Milliyetçilik fikirlerinin Osmanlı Devletinde Hıristiyan teabaa arasında yayılması ile çıkan Sırp (1804-1817) ve Yunan (1815-1830) isyanları, Avrupa devletlerinin kendi çıkarları doğrultusunda bu olaylara müdahale ederek Osmanlı Devletinin müşkül durumlara düşmesine sebep olmuştu. (23)

1828 yılına gelinceye kadar Batı Trakya, Osmanlı idaresi altında uzun bir sulh ve sükun devri yaşamıştı. Bu, tarihte çıkan Türk Rus Harbi, bölgeyi hudut bölgesi haline getirmişti. Çünkü bu harp sonunda imzalanan 14 Eylül 1829 tarihli "Edirne Muahedesi"yle Yunanlılara istiklal verilmiş ve bu suretle Türkiye, kendisine sınırdaş bir düşman daha kazanmış oluyordu. Edirne Muahedesi Yunanistan'a istiklal kazandırmışsa da Rusya'ya hiç bir fayda sağlamamıştı. Bu yüzden Türk düşmanlığına milli bir siyaset haline getiren Ruslar, Balkan

milletlerini tahrikle Osmanlı Devletinin başına çeşitli gâileler çıkarmaktan geri kalmıyorlardı. Bu hareketler sebebiyle 1853 yılında çıkan "Kırım Harbi"nde İngiliz ve Fransızlar da Osmanlı yanında yer almasıyla Ruslar feci bir mağlubiyete uğramışlar ve 1856'da imzalanan "Paris Muahedenamesi"yle, iki tarafın da Karadenizde tersane kurması ve donanma bulundurması yasaklanmıştı. Rusların, bu durumu düzeltmek maksadıyla çıkardıkları 1877-78 Türk-Rus harbi, Avrupa kıtasındaki varlığımıza inen en ağır darbelerden biri olmuştur. Rumi 1293 yılında yapıldığı için doksan üç harbi diye adlandırılan bu harbin sonunda Osmanlı çok büyük maddi ve manevi kayıplara uğramıştır. (24)

Edirne'nin işgali, Rusların İstanbul'a yaklaşmalarını gerçekten açık bir manzara arz ediyordu. Peşinden Balkan Harbinin gelmesi Osmanlı'nın tamamen Balkanlardan geri çekilmesine neden olmuştur.

C- BÖLGE TÜRKLERİNİN, OSMANLININ BALKANLARDAN ÇEKİLMESİNDEN SONRAKİ DÖNEMDE MÜSTEVLİLERE KARŞI MUKAVEMETLERİ

1877-1878 Osmanlı-Rus harbine kadar Trakya doğu ve batısıyla Osmanlı idaresinde kalmıştır. Doksanüç harbi sonunda imzalanan (3 Mart 1878) Ayastafanos (Yeşilköy) anlaşmasının, Bulgaristan'a bıraktığı yerlerde yaşayan Türkler üzerindeki tepkisi kendini göstermekte gecikmedi. Bu anlaşmanın kırkinci gününde, 14 Nisan 1878'de Çirmen yakınlarında, Türklerle Rus süvari bölükleri arasında ilk çarpışma meydana gelmişti. Balkan sıra dağlarıyla Ege denizi arasında kalan bölgedeki tüm Türkler Rus ve Bulgar zulüm ve işkencesine karşı silaha sarılmak zorunda kalmıştı. Bugünkü Batı ve Kuzey Trakya Rodoplar tamamen Türk ihtilalcilerinin hareket sahası olmuştu. Ayaklanan halkın maksatlarını öğrenmek ve onları yatıştırmak üzere, Rus memurlarıyla birlik İstanbul'dan da Seraskerkapısı (Milli Savunma

Bakanlığı) Hassa Meclisi azasından Sami Paşa ile paşa Efendi bölgeye gönderilmişlerdi. Stanimaka civarında, Osmanlı ve Rus temsilcileriyle görüşen Türk Milli hareket reisleri "Osmanlı idaresinden başka bir idare altına girmeyeceklerini ve Osmanlı toprağında Rus askeri buldukça silahlarını bırakmayacaklarını" söylemişlerdi. Ahmed Aga Timirski isimindeki bir zatın önderliğinde kurulan Batı Trakya'daki bu ilk muvakkat hükümet, Türk halkı arasında bir uyanış ve yeniden dirilme işaretidir. Babıaliye, basına ve yabancı devletlere verilen muhtıraların ve müracaatların genellikle 25-30 halk vekili ve 100 kadar köy meclisi azası ve müdürlerinin mühürlerini taşıması ba ayaklanmanın bir halk hareketi olduğunu göstermektedir. (25)

Batı Trakya ve Rodoplar'daki bu Türk ayaklanması, Avrupa devletlerinin de dikkatini çekmiş ve Şarki Rumeli imtiyazlı vilayetinin kurulmasında, hiç şüphesiz, etkili olmuştur. Bu vilayetin kurulmasıyla bir derece rahatlayan Türkler, vilayetin Bulgaristan'a ilhakından sonra yeniden ayaklanmışlar ve sonunda Osmanlıya katılmaya muvaffak olmuşlardır.

Bu ruh balkanlarda hiç sönmemiş, Balkan harbi sonlarında "Batı Trakya Hükümet-i Müstakilesi"nin kurulmasıyla yeniden canlanmıştı.

Balkan Harbi sonunda Batı Trakya, Bükreş Muahedenamesi (10 Ağustos 1913) ile Bulgaristan'a bırakılmıştı. Türler üzerindeki Bulgar zulmü günden güne artmakta idi. Bu arada Edirne'ye çekilmiş olan Türk akıncı müfrezelerinden Rum çeteler kumandanı Eşref Kuşçubaşı 116 kişilik bir gönüllü bir gönüllü gurubu ile Batı Trakya'ya girdi. Bulgar zulmüne karşı yerli Türkleri de organize etti. Bölgedeki Türkler kısa bir zamanda ayaklanıp duruma hakim oldular. Bugün Bulgaristan'ın güney kesimini oluşturan Rodoplar bölgesiyle Yunanistan'ın idaresinde bulunan Batı Trakya'yı Makedonya'nın da bir kısmını içine alacak şekilde Batıdan - Struma Karasuya kadar ulaşan bölgeyi kontrolleri altına aldılar. 11 Ağustos 1913'de Merkezi Gümülcine olmak üzere "Garbi Trakya Hükü-

met-i Muvakkatesi" a ilan edildi. Müderris Salih Efendinin başkanlığında kurulan hükümet De-deağaç'ın alınmasından sonra "Garbi Trakya Hükümet-i Müstakilesi" adıyla bağımsızlığını ilan etti.

Türklerin bu başarısı Bulgar'ın şikayetlerini mucib olmuştu. Büyük devletlerin müdahalesiyle Osmanlı hükümeti de "Batı Trakya Hükümet-i Müstakilesi"ni desteklemedi ve 24 Eylül 1913 tarihli "İstanbul Maahedesi" ile Batı Trakya Bulgarlara bırakılıyordu. 25 Ekim 1913'e kadar Bulgaristan'a teslimi şart koşulan "Garbi Trakya Hükümet-i Müstakilesi"nin bayrağı ancak 57 gün dalgalanabilmişti. (26)

Birinci Cihan harbi esnasında, 30 Temmuz 1915 tarihinde Yüzbaşı Fuat Balkan'ın sevk ve idaresinde, Drama'da "Batı Trakya Kurtuluş Komitesi" kuruldu. Bilahare Fuat Balkan'ın İs-

tanbul'a çağırılması üzerine 27 Eylül 1917'de Bavalı'dan İstanbul'a hareket etmesiyle bu teşebbüs te başarısız kaldı.

10 Kasım 1918'de İstanbul'da bulunan Batı Trakya'luların düzenlediği bir kongre kararıyla kurulan "Batı Trakya Komitesi", itilaf devletleri adına Fransız Kuvvetlerinin Batı Trakya'yı işgali (15 Ekim 1919) sıralarında faaliyet göstermiş ve merkezini Gümülcine'ye nakletmiştir. Batı Trakya'nın Yunanlılar tarafından işgali günlerinde de (22 Mayıs 1920) Gümülcine'nin kuzeyinde Hemitli nahiyesinde Türkler, "Batı Trakya Hükümeti"ni kurmuş (27 Mayıs 1920)'tur. Peştreli Tevfik Beyin başkanlığında kurulan bu hükümet, bölgenin Yunanlıların eline geçmesiyle dağılmıştır.(27)

DİP NOTLAR

(1) Arif Müfid Mansel, Trakya'nın Kültür ve Tarihi,

İstanbul 1938, S. 3-4

(2) İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, Ankara 1982, 156.

(3) Mufassal Osmanlı Tarihi (Bir hey'et tarafından hazırlanmıştır.) İstanbul 1958, 841-846; F. Çetin Derin, "Osmanlı Devletinin Siyasi Tarihi", Türk Dünyası El Kitabı, Ankara 976, S. 991-994.

(4) Tevfik Bıyıklıoğlu, Trakya'da Milli Mücadele, Ankara 1955, I, 1-3; "Rumeli Maddesi", İslam Ansiklopedisi, IX, 772-773.

(5) İbrahim Kafesoğlu, "Asya Türk Devletleri", Türk Dünyası El Kitabı, Ankara 1976, S. 699-701.

(6) Şerafettin Yücelden, "Yugoslavya Türkleri", Türk Dünyası El Kitabı, Ankara 1976, S. 1087.

(7) Peremeci, Tuna Boyu Tarihi, İstanbul 1942, S. 15-29, 46,

(8) Akdes Nimet Kurat, Peçenek Tarihi, İstanbul 1937, S. 127-130,251.

(9) Kurat, a.g.e., S. 181-190.

(10) Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti, Tarih, İstanbul 1931, II,71.

(11) Tarih, s. 72

(12)Uzunçarşılı, a.g.e., I,252.

(13) Ahmet Aydınlı, Batı Trakya Faciasının İçyüzü, İstanbul 1971, S. 37-41.

(14) Uzunçarşılı, a.g.e., I, 67-68.

(15) Uzunçarşılı, a.g.e., I, 156.

(16) Uzunçarşılı, a.g.e., I, 157

(17) Uzunçarşılı, a.g.e., I, 158-159

(18) Uzunçarşılı, a.g.e., I, 167, Halil İnalçık, "Osmanlı İmparatorluğunda Kültür ve teşkilat" Türk Dünyası El Kitabı, Ankara 1976, s. 977.

(19) Uzunçarşılı, a.g.e., I, 171-177.

(20) Uzunçarşılı, a.g.e., I, 493.

(21)ERCÜMENT KURAN, "Osmanlı İmparatorluğunda Yenileşme Hareketleri", Türk Dünyası El Kitabı, Ankara 1976, s. 1003; Bernard Lewis, Modern Türkiye'nin Doğuşu, Çev. Metin Kıratlı, Ankara 1984, s. 36-37.

(22) Enver Ziya Karal, Osmanlı Tarihi, Ankara 1983, V, 205.

(23) Karal, a.g.e., V., 102-106, 107-122.

(24) Kadir Mısıroğlu, Lozan Zafer mi hezimet mi? İstanbul 1973, II, 288-9

(25) Bıyıklıoğlu, a.g.e., I, 21-28

(26) Bıyıklıoğlu, a.g.e., I, 75-81.

(27) Bıyıklıoğlu, a.g.e., I, 140-141

BATI TRAKYA TÜRKLERİ DAYANIŞMA DERNEKLERİ YAYIN ORGANI

BATI TRAKYA'NIN SESİ

NİSAN 1992, YIL: 5 SAYI: 41

D.E.B. Partisi'nin Birinci Kurultayı Yapıldı

**Batı Trakya'da Türkler
tek bilek, tek yürek**

EŞİTLİK,
DOSTLUK
VE BARIŞ
PARTİSİ'NİN
I. KURULTAYINDAN
GÖRÜNTÜLER

FOTO: İTİS AJANSI